

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-110 10, 11¹
IR 22 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-446
(TAP-21-755(2)(21-25568(3))**

2021-06-23 Nr. NV-1490

Vilnius

Rengėjas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tikslas: Pateikti Vyriausybės išvadą (nepritarti) Seimo nario A. Verygos siūlymui sudaryti sąlygas proseneliams, turintiems draudžiamųjų pajamų, gauti vaiko priežiūros išmokas.

Esama situacija:

- Vaiko priežiūros išmoka iki vaikui sukanka 1 arba 2 metai gali būti mokama vaiką prižiūrinčiam vienam iš tėvų, įtėvių, globėjų ar dirbusių senelių. Ši išmoka skiriama, jei dirbant yra sukauptas ne trumpesnis nei 12 mėn. motinystės socialinio draudimo stažas per paskutinius 24 mėn. Tėvai, įtėviai, globėjai ar seneliai gali dalintis vaiko priežiūra (pvz., pusę metų vaiką gali prižiūrėti ir išmokas gauti mama, likusius pusę metų – tėtis). Vaiko priežiūros išmokų dydžiai: už vaiką iki 1 metų - 77,58 proc. darbo užmokesčio; už vaiką iki 2 metų, pirmaisiais priežiūros metais – 54,31 proc. darbo užmokesčio, antraisiais – 31,03 proc.
- Susirgus vaikui ligos išmoka taip pat gali būti mokama vaiką prižiūrinčiam vienam iš tėvų, įtėvių, globėjų ar dirbusių senelių. Ligos išmoka siekia 65,94 proc. darbo užmokesčio.
- 2020 m. buvo 2,2 tūkst. senelių, gavusių ligos išmoką ir 1,1 tūkst. senelių, gavusių vaiko priežiūros išmoką (2,7 proc. visų šios išmokos gavėjų), iš jų: pirmais vaiko priežiūros metais – 0,1 tūkst., o antrais metais – 1 tūkst. senelių.

Esmė: Nepritarti įstatymo projektui Nr. XIVP-446 dėl šių priežasčių:

1. Asmenu, turinčių teisę gauti ligos ir vaiko priežiūros išmokas, ratas yra pakankamas, yra sudarytos sąlygos užtikrinti tinkamą vaiko priežiūrą ir vaiko tėvams derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus:

- ✓ nepilnamečių vaikų teisių įgyvendinimą pirmiausia užtikrina vaiko tėvai, o vaikui netekus tėvų globos – jo globėjai (rūpintojai). Atsižvelgus į tai, kad pagal Civilinį kodeksą artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai, vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys), ir įvertinus iki išmokos skyrimo buvusias vaiko galimybes užmegzti emocinį ryšį su jį prižiūrinčiu asmeniu, realias fizines šio asmens galimybes jį prižiūrėti, įstatyme yra nustatyta, kad išmokos gali būti mokamos motinai (tėvui), įmotei (įtėviui) ar globėjui (rūpintojui), ar senelei (seneliui). Svarbiausi yra vaiko interesai. Faktas, kad prosenelis (prosenelė) turi draudžiamųjų pajamų ir dėl to turėtų turėti teisę gauti išmokas, nepagrindžia poreikio išplėsti išmokų gavėjų ratą;
- ✓ Darbo kodekse sudarytos galimybės vaikus auginantiesiems darbuotojams derinti šeiminius ir darbo įsipareigojimus (darbdavys privalo imtis priemonių padėti darbuotojui vykdyti jo šeiminius įsipareigojimus; darbuotojų prašymai, susiję su šeiminių įsipareigojimų vykdymu, turi būti darbdavio apsvaistyti ir į juos motyvuotai atsakyta raštu; šeiminių darbuotojo įsipareigojimų gerbimo principas įtvirtintas nuostatose, reguliuojančiose darbuotojų teisę į nemokamą laisvą laiką šeimos poreikiams tenkinti, ne visą darbo laiką, nuotolinį darbą, lankstų ir individualų darbo laiko režimą, darbo sutarčių įvairovę, ypač į darbo vietos dalijimosi darbo sutartį).

2. Preliminariais SADM skaičiavimais, kasmet vaiko priežiūros išmokoms mokėti reikėtų apie 1,9 mln. Eur, o 2021 m. – apie 0,95 mln. Eur „Sodros“ biudžeto lėšų, ligos išmokoms mokėti – apie 0,02 mln. Eur, o 2021 m. – apie 0,01 mln. Eur. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjas negali sukurti tokios situacijos, kai įstatymui reikia lėšų, bet jų neskiriama arba skiriama nepakankamai. Atsižvelgiant į dėl COVID-19 pandemijos išaugusį neapibrėžtumą, didesnę valdžios sektoriaus deficitą ir skolą, taip pat į tai, kad, ir prisiimamai papildomi ilgalaikiai įsipareigojimų keltų riziką viešųjų finansų tvarumui, taip pat į tai, kad 2021 metų „Sodros“ biudžete skirti papildomų lėšų nenumatyta, prisiimti papildomų finansinių įsipareigojimų galimybių nebus.

Derinimas: Projektas be pastabų suderintas su Teisingumo ministerija, Finansų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija ir „Sodros“ valdyba. Projektas svarstytas 2021 m. birželio 22 d. tarpinstituciniame pasitarime ir patikslintas įvertinus Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės, Socialinės politikos grupės ir pasitarimo metu pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Atitiktis Vyriausybės programai: Projektas iš dalies susijęs su Vyriausybės programos siekiu tėvams (globėjams, rūpintojams) užtikrinti reikiamas galimybes derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus (89.4 p.). Vyriausybės išvada Seimui turėjo būti pateikta iki 2021 m. birželio 16 d.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome nutarimo projektą **svarstyti Vyriausybės posėdžio A dalyje.**

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lr.lt